

AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS FEJLŐDÉSÉNEK TENDENCIÁI ÉS AZ ERDŐRENDEZÉS

SZENTKUTI FERENC

A társadalom fatermékek iránti szükségletei a prognózisok szerint erősen, de differenciáltan növekszenek. Az erdőrendezés feladata, hogy tervezésével segítse a szükségletek folyamatos kielégítését. A cikk az ezzel kapcsolatban felmerülő tervezési feladatokkal (termelési célkitűzés, erdőnevelés, vágáskor-meghatározás) és a lehetséges megoldások irányjaival foglalkozik.

A gazdasági tervezés alapja a szükségletek felmérése, azok idő- és nagyságrendi behatárolása, célja a konkrét javak folyamatos és gazdaságos megtermeltetése, korlátai a természeti és pénzügyi erőforrások, a munkaerő és termelőeszközök helyzete, bizonyos esetekben a társadalom környezetvédelmi igényei. A terv alapján megindul a termelési folyamat, majd a végtermék elosztásával és fogyasztásával a kör bezárul.

Az erdőrendezés gazdasági tervezés, annak azonban olyan különleges esete, amelynél a kiindulás nem a szükségletek felmérése, célja nem konkrét termékek megtermeltetése, hanem a termelőeszköz, az erdő szinten tartása.

Ha az erdőrendezés is követni akarná a gazdasági tervezések természetes logikáját, akkor a fatermékek iránti igényekből kellene kiindulnia, s tervezésének végeredménye nem a tartamosságot kielégítő bruttó m^3 lenne, hanem a tartamosság korlátai között a faipar és forgalmazás igényeinek megfelelő, elsődleges választékmennyiség és elosztás. Az ilyen tervezéshez nemcsak a jelenlegi és helyi szükségleteket kellene ismerni, hanem a fagazdaság tágabb horizontú, legalábbis európai, és több évtizedre előre mutató tendenciáit is.

A FAO Európai Gazdasági Bizottsága részletes tanulmányt készített a fagazdaság tendenciáiról. A tanulmánynak az erdőrendezésre is kiható, három lényeges megállapításával foglalkozom:

- Az első megállapítás szerint a fatermékek iránti igény erőteljesen növekszik. A faimport arányos növelése nem járható út. Az exportáló országok saját igénye is tetemesen megnő. Ezért az egyedüli megoldás a fahelyettesítés és hulladékfelhasználás maximális kihasználása mellett, a hozamok növelése.
- A második megállapítás az, hogy az összfaigény növekedésén belül az egyes termékcsoportok* iránti kereslet erősen differenciálódik. Az első termékcsoportban a kereslet mérsékelt emelkedése várható, elsősorban a nagy méretű, első osztályú rönkök kereslete, míg a gyengébb minőségű és méretű anyag iránti igény csökken. A második termékcsoporthoz a felhasználás igen dinamikus emelkedik, a harmadiknál csökken.

* 1. termékcsoport alapanyaga: fűrész- és lemezipari rönk.

2. termékcsoport alapanyaga: papírfa, rostfa, apríték.

3. termékcsoport alapanyaga: egyéb, hagyományos ipari fa, tűzifa.

- A harmadik következtetése a tanulmánynak az, hogy míg 1970-ben az ellátás és a fafelhasználás valamennyi termékcsoporthoz egyensúlyban volt, addig 2000-re a második termékcsoporthoz erős feszültségek várhatók. Ezek ki fognak hatni az árarányok alakulására. Várható, hogy az energiaellátás gondjai miatt az árak a FAO-tanulmánytól eltérően alakulnak a harmadik termékcsoporthoz.

A hozam növelésének három útja lehetséges:

- az erdők szerkezetének javítása, ez hosszú távú megoldás,
- a bővített újratermelés, ez is hosszú távon ad eredményt,
- az újratermelési periódus idejének csökkentése, ez azonnali lehetőség.

Természetesen mindhárom lehetőséggel élnünk kell egymás mellett, hiszen nem zárják ki egymást.

A termelési cél szerint differenciált tervezés kihat a teljes fatermesztési folyamatra és a vágáskor-meghatározásnál érintkezik a hozamnövelés problémakörével.

A tervezés annál hatékonyabb, minél konkrétabb a termelési folyamat céljának a megállapítása. Ha a tervezés egy bizonyos választékcsoport optimális megtermelésére irányul, könnyebben kiválaszthatók a cél elérését legjobban elősegítő tervelemek, mint ha csak általában fatermelésről beszélünk. A végtermékre orientáltan kell tervezni akkor is, ha a tervezés a teljes termelési folyamatnak csupán egy részére vonatkozik.

Az eddig tárgyaltakkal a következő fejlesztési és kutatási feladatok függenek össze:

- a termelési célok megállapítása,
- a termelési célokba való besorolás feltételrendszere,
- a termelési célok szerint differenciált tervezési metodika — a fatermesztési folyamat tervezése, vágáskor-meghatározási módszerek —,
- a különböző termelési célú erdők optimális eloszlása.

A sorrend egyben a feladatok megoldásának szükségszerű időbeli egymásutánját is tartalmazza.

Röviden néhány gondolat a feladatok megoldásával kapcsolatban:

A termelési célok megállapítása

A termelési cél meghatározását a FAO-prognózis szerinti termékcsoporthoz alapoznám:

- az első termékcsoporthoz alapanyagának megtermelését nevezhetjük minőségi fatermesztésnek,
- a második termékcsoporthoz alapanyagának megtermelését nevezhetjük mennyiségi fatermesztésnek,
- a harmadik termékcsoporthoz megtermelését, mint külön célt, kitűzni felesleges, mert ezek a választékok, mint a minőségi fatermesztés melléktermékei, úgyis adódnak.

A termelési célokba való besorolás feltételrendszere

Meghatározó az állomány és a termőhely. Alapvető, hogy az állomány a fiziológiai vágáskor el tudja-e érni az ipar által megkövetelt rönkméretet amennyiben a minősége megfelelő. Ezek biológiai kritériumok. A legnehezebb probléma: hol szabjuk meg a határt? Milyen mennyiségű és méretű rönk termelését kívánjuk meg az állománytól? Ez már közgazdasági feltétel.

Egyik elképzelhető megoldásról röviden: Költség—hozam vizsgálatok azonos

időtartamra vonatkoztatva, különböző vágáskorok és az azokkal összefüggő, különböző fatermesztési célok, illetve módszerek mellett. Ebbe a vizsgálatba beépíthetők a várható árárányváltozások esetleges hatásai is, döntési feltételek alkalmazásával.

A tervezési célok szerint differenciált tervezési metodika

A minőségi fatermesztésnél nyilvánvalóan a kutatás által feltárt, legigényesebb erdőnevelési módszereket kell alkalmazni. Vágáskor a növedék leállásának, illetve exponenciális csökkenésének a kora. Az erdőnevelési modell táblák alapján hozadékszabályozásba kerülő állományokban növedékvizsgálat szükséges a növedék dinamikájának feltárására.

A mennyiségi fatermesztésben előtérbe kerülnek az igénytelenebb, kevés ráfordítást megkövetelő erdőnevelési módszerek. A vágáskor az az újratermelési periódushossz, amely hosszabb távon az összes fatermés maximumát adja. Ezek a mennyiségi vágáskorok szinte valamennyi fafajnál alacsonyabbak a hagyományosnál, így a hozamot pillanatnyilag nagyobb mértékben, hosszú távon kisebb mértékben emelik.

A különböző termelési célú erdők optimális eloszlása

Ez az egyes termékcsoportok iránt jelentkező, illetve prognosztizált igények alakulásától függ, de függ a faipari bázisok térbeli elhelyezkedésétől, illetve attól, hogy az egyes választékok árai milyen szállítási távolságot bírnak el. A nagyobb faipari centrumok körzetében megváltoznak az erővonalak és eltolják a besorolási feltételeket egyik vagy másik irányba. Ilyen centrumok közelében a legkönnyebb a termelési célokba való besorolás, hiszen igen határozottan megfogalmazható igény kielégítéséről van szó. A besorolási feltételek eltolásának mértéke azonban problematikus lehet.

Azok az igények, melyeket a népgazdaság, az erdőgazdaság és a fafeldolgozás elé állít, s amelyek teljesítését elvárja, csak akkor valósíthatók meg, ha a termelési folyamat kezdőpontjától a végéig tudott az, hogy milyen termékeket akarunk, illetve vagyunk képesek létrehozni azon a területen, melyet az állam e célból rendelkezésünkre bocsát. Az erdőrendezésnek ebben kulcsszerepe van. Ezért olyan fontos számára az igények megismerése.

Hegyvidéken, jó turistaforgalmú helyhez közel

VÁLLALAT VENNE

**nagyobb vagy könnyen fejleszthető erdészházat,
üdülési célra.**

Cím: COMPAK Kereskedelmi Csomagoló Vállalat
Budapest, VII., Landler Jenő u. 23-25.

Ügyintéző: Varga B. Sándor.